

Nr. 282/469/

Šeštadienis, 1946.XII.7

PENKERI METAI, KAIP NETEKOM PROF. ST. ŠALKAUSKIO

Užvakar sukako lygiai penkeri metai, kai Lietuvoj, Šiauliuose; užgeso viena iš šviesiųjų lietuvių asmenybių - vienas iš žymiausių, jei ne pats žymiausias, filosofų prof. Stasys Šalkauskis. Išvargęs ir iškentėjęs pirmuosius okupacinio režimo metus, jis, sulaukęs, palyginti, dar ne per senyvo 56 metų amžiaus, lyg nujautė nebegalėsiąs pakelti dar sunkesnės kitos ir vėl naujos priespaudos ir nebeįvykdysiąs savo kaip mokslininko, visuomenininko ir kultūrininko planų.

Kilęs iš žinomos Šiaulių gydytojo ir visuomenės veikėjo šeimos, St. Šalkauskis iš pat jaunatvės buvo išsigijęs gera išsiauklėjimą ir išsilavinimą, kas sudarė tvirtą jo tolimesnio gyvenimo pagrindą. Iš pradžios jis baigė teisės mokslus ir tik vėliau, būtent Šveicarijoj, perėjo į filosofijos kritiką. Jam daug įtakos turėjo prancūzų katalikų filosofai, bet ne mažiau ir mistinė Solovjovo filosofija.

1922 m. pradžioje, kuriantis Lietuvos universitetui Kaune, prof. St. Šalkauskis buvo vienas iš organizatorių bei steigėjų teologijos-filosofijos fakulteto, kuriame jis ilgus metus paskui dėstė įvairias filosofijos disciplinas. Savo darbe kaip profesorius pasižymėjo nepaprastu uolumu ir kruopštumu. Nepaisydamas nestiprios savo sveikatos, šis mokslo vyras dirbo labai daug, daugiau nei imanu. Jo klausytojai ir šiandien prisimena, su koku gilumu, aiškumu ir atbaigimu būdavo paruoštos jo paskaitos. Klausyti jų reikėdavo su dideliu atsidėjimu, o iš to paaiškėdavo, kaip dirbamas tikras mokslinis darbas. Prof. St. Šalkauskio parašytieji "Bendrosios mokslinio darbo metodikos pradai" buvo raktas į studijas ne vien tik filosofijos ar humanitarinių mokslų fakulteto, bet ir kitų fakultetų studentams. Tai buvo nelyginant kelio rodiklė, kaip greičiausiai ir tiesiausiai pasiokti savo tikslą. Ne vienas šių dienų studentas gali pasigesti tokio pagrindinio mokslinės metodikos veikalo.

Su mažomis pertraukomis sveikatai pataisyti prof. St. Šalkauskis ėjo savo pareigas mūsų universitete bemaž visą jo gyvavimo laiką, paskutiniuoju metu vienerius metus eidamas net Vilniaus universiteto rektoriaus pareigas, kurios sunkiais karo laikais iš jo pareikalavo daug sveikatos ir atėmė nemažą laiko jo kūrybiniam mokslo darbui.

Kaip filosofas St. Šalkauskis yra sintetikas, priešingumų jungėjas ir derintojas. Čia jis eina tuo pat keliu, kuriuo kaip rašytojas ėjo ir Vaižgantas; juk Vaduvai ir Condinga turi būti viena Lietuva! Tad ir prof. St. Šalkauskis neranda Lietuvai kito kelio; esant jai tarp Rytų ir Vakarų, kaip koordinuoti tų dviejų pasaulių teigiamumus ir eliminuoti neigiamumus. Tai pagrindinė idėja jo veikalo "Lietuvių tauta". Mūsų tautos ateities reikalu jis buvo suplanavęs ar bebaigęs dar ne vieną veiklą, bet nelemtos gyvenimo aplinkybės ir pagaliau mirtis nebeleido tų užsimojimų ištesėti. Bijoma, kad jo rankraščiai per karą nebūtų žuvę.

Kaip filosofas humanistas; žmoniškumo idėjos kėlėjas, prof. St. Šalkauskis panašus į kitą mūsų mastytoją - Vydūną. Tik Vydūno humanizmas daugiau paremtas prigimties principu, o Šalkauskio - krikš-

- RYŠIUM SU JAV ANGLIAKASIŲ STREIKU, Londono žiniomis, užs.reik.vi-
comin.Acheson pareiškęs, jog dėl to žymiai pasunkėja Amerikos trans-
portas ir maisto eksportas. D.Britanijos maitinimo min.Strachy žem.
Rūmuose pabrėžęs, kad Amerikos streikai gali turėti rimtų pasekmių
D.Britanijai ir kitiems Europos kraštams. Jei per ateinančių metų
pirmuosius mėnesius nebus įvežta javų, tai Anglijoje teksią sumažin-
ti duonos normą.

- PERSIJOS NOTA per savo pasiuntinį Vašingtone Husein Ale, Londono
žiniomis, išteikta P.S.Tarybai, paaiškinant apie dabartinę Persijos
vidaus padėtį. Pabrėžiama, jog vyriausybei rūpi tvarka ir saugumas
ateinančių rinkimų metu, todėl ji siunčianti kariuomenę į įvairias
krašto sritis, bet lokalinės istaigos Azerbeidžane protestuojančios
prieš kariuomenės įėjimą į tą sritį. Persijos vyriausybė prašo P.S.
Tarybą ne kokios akcijos imtis tuo reikalu, bet sekti įvykių eiga.
Muncheno žiniomis, sovietų pasiuntinys Teherane pareikalavęs, kad
Persijos vyriausybė atsisakytų siųsti savo kariuomenę į Azerbeidžaną.

- NERAMUMAI GRAIKIJOJE nesibaigia. Londono žiniomis, Trakijoje įvy-
kusios kautynės tarp vyriausybės kariuomenės ir 600 banditų. Tes-
alijoje; Epyre, Peloponese taip pat paaštrėję maištai. Graikijos no-
ta P.S.Taryboje būsianti svarstoma ateinantį antradienį. Maskvos ra-
dijo komentatorius Jarmašov vakar pabrėžė, jog Graikijos įvykiai
rodo, kokių pasekmių galis turėti reacionierių režimas. Calderis
turis viltį gauti pagalbos iš užsienio, ypač iš JAV. Buvusi žinia,
jog žadama į Graikiją atgabenti JAV daliniai, bet tetai anglai pa-
neigė. Calderio skundas P.S.Tarybai reiškias norą savo kalte suvers-
ti kitiems. Anglų politika Graikijoje, komentatoriaus nuomone, per-
gyvenanti laivo-sudužimą. Associated Press esą pranešta, kad britai
instruktuoja 50.000 graikų karių, taip pat D.Britanija statanti
ginklus. Ir tos žinios; girdi, ateina tuo metu; kai feldm.Montgo-
mery lankosi Graikijoje. Tai kelią pavojų teikai. Baigdamas komenta-
torius pabrėžė: reikia, girdi; graikų tautą palikti ramybėje ir
leisti jai pačiai apsispręsti.

- ITALIJOS IR JUGOSLAVIJOS TIESIOGINĖS DERYBOS-dėl Triesto ir ki-
tais klausimais, Innsbrucko žiniomis, kaip užs.reik.min.Nenni pa-
reiškęs, - nuėjusios niekais. Jugoslaviai betgi žadą pasikviesti de-
ryboms italus į Belgradą.

- LENKIJOJE mia.pirm.Osmbka-Morawsky, Frankfurto žiniomis, vykdoma-
jams socialistų komitete pareiškęs, jog Oderio ir Neissės linija
Lenkijai-esąs "užbaigtas faktas": Niekas-negalis bepakeisti Lenki-
jos sienų, kaip kas iš anglosaksų norėtų. Churchillio siūlomios
jungtinės Europos valstybės reiškia "antisovietinį barjerą".

- KINIJOJE, Innsbrucko žiniomis, komunistų gen.Čuenlai pateikęs de-
ryboms su gen.Čiangkaišeku naujas sąlygas, pagal kurias centrinės
vyriausybės kariuomenė turėtų atsitraukti ligi sausio-30 d. turėtų
teritorijos ribų. Nėsa galimybių, kad tos sąlygos būtų priimtos.

- DĖL INDIJOS PASITARIMUOSE, kurie dabar vyksta Londone tarp britų
vyriausybės ir Indijos delegacijos, Londono žiniomis, Muzulmonų Ly-
gos atstovas priima britų pasiūlymus, tuo tarpu Kongreso partijos
atstovas turis skirtingų nuomonių. Pandit Nehru šiandien jau grįž-
tas Indijon.

- R.MURPHY, JAV politinis patarėjas prie amerikiečių karinės val-
džios Vokietijoje, kuris kartu su gen.Clay dalyvavo pasitarimuose
dėl amerikiečių ir britų zonų sujungimo, vakar per New York radiją,
kalbėdamas vokiečių tautai, pabrėžė, jog jis Amerikoje pastebėjęs
aktyvų susiinteresavimą Vokietijos demokratijos raida. Amerika ne-

VIETOS ŽINIOS

- ŠVENTOJO SOSTO DELEGATŪRA lietuviams Vokietijoje ir Austrijoje, apiman-
dama visą religinį ir moralinį mūsų tautinių gyvenimą, vykdo jai
Sv. Tėvo pavestus uždavinius. Kurių galutinė reikšmė tautiečiams pa-
aiškės gal tik tolimesnėj ateityje. Suorganizavimas ir nuolatinis
tvarkymas pastoracijos centrų, atseit, lietuviškųjų parapijų, mokyk-
lų, jaunomenės, jų organizacijų, aprūpinimas stovyklų ir kapelionų
įvairia pastoracine medžiaga, - nuolatos reikalauja nemažo skaičiaus
tiesioginių ir netiesioginių bendradarbių specialistų: teisininkų,
vertėjų, mašininkų ir kt. Be to, delegatūrai tenka turėti nuolatos
lankytojų, - pravažiuojančių ir iš visų okupacinių zonų atvykstančių
interesantų, o tai irgi sudaro tam tikrų apsunkinimų. Neišvengiamai
susiduriama taip pat su šelpimo reikalais, ypač mokinių, studentų
ir šiaip jau paramos reikalingų asmenų. Tiems visiems reikalams dele-
gatūra iki šiol yra išleidusi per 30.000 RM, daugiausia gautų per
atskirus geradarius ir iš atskirų parapijų. Tolimesniam delegatūros
darbui įgalinti ir padaryti ji sėkmingesnį būtinai reikalinga pasto-
vesnė ir tiksliau organizuota parama: aukščiau paminėtieji ir dar
daug naujų darbų reikalauja kas kartą didesnių materialinių ištek-
lių. Be abejo, svarbiausias šių išteklių šaltinis yra mūsų pačių
lietuviškoji bendruomenė. Tam tikslui mūsų parapijos klebonas krei-
piasi į visus tautiečius, prašydamas neatsisakyti paaukoti taip
svarbiam tautinių bendruomenės reikalui. Rytoj per sumą ir vėliau,
lankant parapijiečius, bus renkamos aukos. Sv. Sosto delegatas šia
proga visiems aukotojams iš anksto taria nuoširdžiausius padėkos
žodžius.

- RAROTAI mūsų koplyčioje prasideda 8 val.

- AKTUALIAIS KLAUSIMAIS mūsų kolonijos gyventojų susirinkimas įvyks-
ta rytoj 19 val. valgyklos salėje. Komiteto pirmininkas padarys pre-
nešimą mūsų koloniją liečiančiais reikalais.

- PRADĖIOS MOKYKLĄ INSPEKTAVO vakar Muncheno apyg. pradž. mokyklų
insp. J. Kreivėnas. Aplanke visų skyrių parokas ir peržiūrėjo vedamas
knygas. Mokytojų posėdyje inspektorius padarė pranešimą įvairiais
pedagoginiais ir mokyklos reikalais.

~~~~~
besitraukianti į izolacionizmą, kaip po pirmojo karo, ji turinti
patvarų interesą Vokietijai. Britų ir amerikiečių zonų ekonominis
sujungimas - didelė viltis Vokietijai. Laisva spauda Vokietijoje re-
lianti amerikiečiams simpatijų.

- PRANCŪZIJOJE, Londono žiniomis, užs. reik. ministerija patvirtinusi,
kad ji savo pasiuntiniais Londone pavedusi pareikšti protestą D. Bri-
tanijos vyriausybei dėl Dr. Schumacherio lankymosi, kuris įgavęs ofi-
cialinio charakterio. Visos Prancūzijos politinės partijos dėl to
nerimastaujančios. Dėl vokiečių belaisvių paleidimo iš Prancūzijos,
kurios Amerika jai yra perleidusi, Londono žiniomis, Prancūzijos
užs. reik. ministerijoje pareikšta, jog tas paleidimas turėtų katastro-
fiškų pasekmių krašte ūkini. Iš 500.000 Amerikos Prancūzijai perleis-
tų vokiečių belaisvių 200.000 dirbą žemės ūkyje, 60.000 kasyklose,
o kiti pramonėje.

- DR. BUSCHMANN, vokiečių žymus valdininkas rusų zonoje, išstojęs iš
SED, kaip Londonas praneša, pareiškė, jog SED rengiamasis konstitu-
cijos projektas Vokietijai esąs žingsnis į diktatūrą. SED nereiš-
kapatį jokio tikro susiliejimo komunistų su socialdemokratais, nes
toje partijoje esą du lageriai: komunistinis, vykdamas spionagę ir
įdavinėjimas, ir socialdemokratai - nelaisviausi žmonės Vokietijoje.